Bodembeheer van de Toekomst
Bouwstenen voor het omgevingsplan

Webinar
Zeer zorgwekkende stoffen

30 November 2021

Programma

09:00 – 09:20 Welkom, toelichting programma
09:20 – 09:40 Deel 1a: toelichting informatieblad (aanleiding en urgentie)
09:40 – 10:00 Deel 1b: toelichting informatieblad (handelingsperspectief onder de Ow)
10:00 – 10:15 Deel 2: mentimeter & discussie
10:15 – 10:30 Wrap up & afsluiting

Webinar wordt opgenomen, is dat akkoord?

Inleiding

Bodembeheer van de Toekomst

- van grond, bodem, grondwater en ondergrond in hun **Omgevingsplannen**Doel: gemeenten en omgevingsdiensten **te informeren en faciliteren** bij het opnemen van **regels** over de kwaliteit **.**

- Fase 1 en 2: productiefase
  - 10 bouwstenen
  - Informatiebladen
  - Juridische frames
  - Voorbeeldregels
  - Leidraad/overig

- Fase 3: implementatiefase

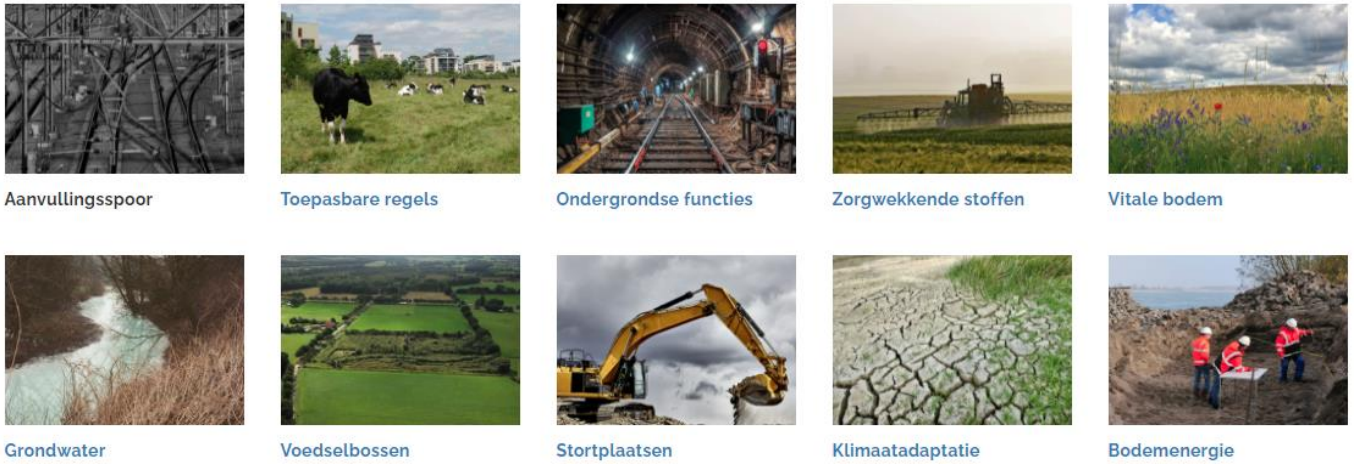

PPS Bodembeheer van de Toekomst

Gemeente Rotterdam

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

DCMR milieudienst Rijnmond

Omgevingsdienst noordzeekanaalgebied

Gemeente Breda

MARIEKE KARSSEN

Provincie Noord-Brabant

Haarlem

Gerd de Kruif

Witteveen + Bos

Informatiepunt Leefomgeving

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

Royal HaskoningDHV
Enhancing Society Together

TAUW

Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

JRL

LegisAdvies

OMGEVINGSATELIER

AEQUATOR groen & ruimte

Gemeente Amsterdam

inVraplus

Doel van vandaag

- Toelichting op gemaakte producten voor bouwsteen zeer zorgwekkende stoffen
  - Wat staat er in?
  - Hoe te gebruiken?
  - Waar te vinden?
- Beantwoording van uw vragen
- Gemeenten/regio's klaar om aan de slag te gaan

Optionele sheet en aan te passen naar eigen wens

Bodembeheer van de Toekomst
Bouwstenen voor het omgevingsplan

Praktisch

Presentaties

Interactief

Opmerkingen of vragen kunnen via **chat**, waar mogelijk beantwoorden we deze in de sessie. Anders nemen we ze mee. Benoem duidelijk aan wie je de vraag stelt of onderwerp.

Zet je **microfoon uit** tijdens de presentatie

Zet **camera uit** bij slechte verbinding

Hou je **telefoon** klaar (mentimeter).

Surf naar **menti.com** en vul de **7148 5455** in

Mentimeter

Het plenaire deel wordt **opgenomen** en op onze website gepubliceerd

Menticode: 7148 5455

Waar staat u in de voorbereiding rond het thema van ZZS in omgevingsplannen?

Deel 1a: toelichting informatieblad

aanleiding en urgentie

Team – bouwsteen ZZS

- Willem Jan Langenbach (Legis Advies);
- Mark in ‘t Veld (Tauw);
- Maurits Hummel (bodemexpert DCMR);
- Daniël Rits (Witteveen+Bos)
- Martijn van Houten (Witteveen+Bos);

Infoblad opkomende verontreinigen , waaronder ZZS

Bodembeheer van de Toekomst
Bouwstenen voor het omgevingsplan

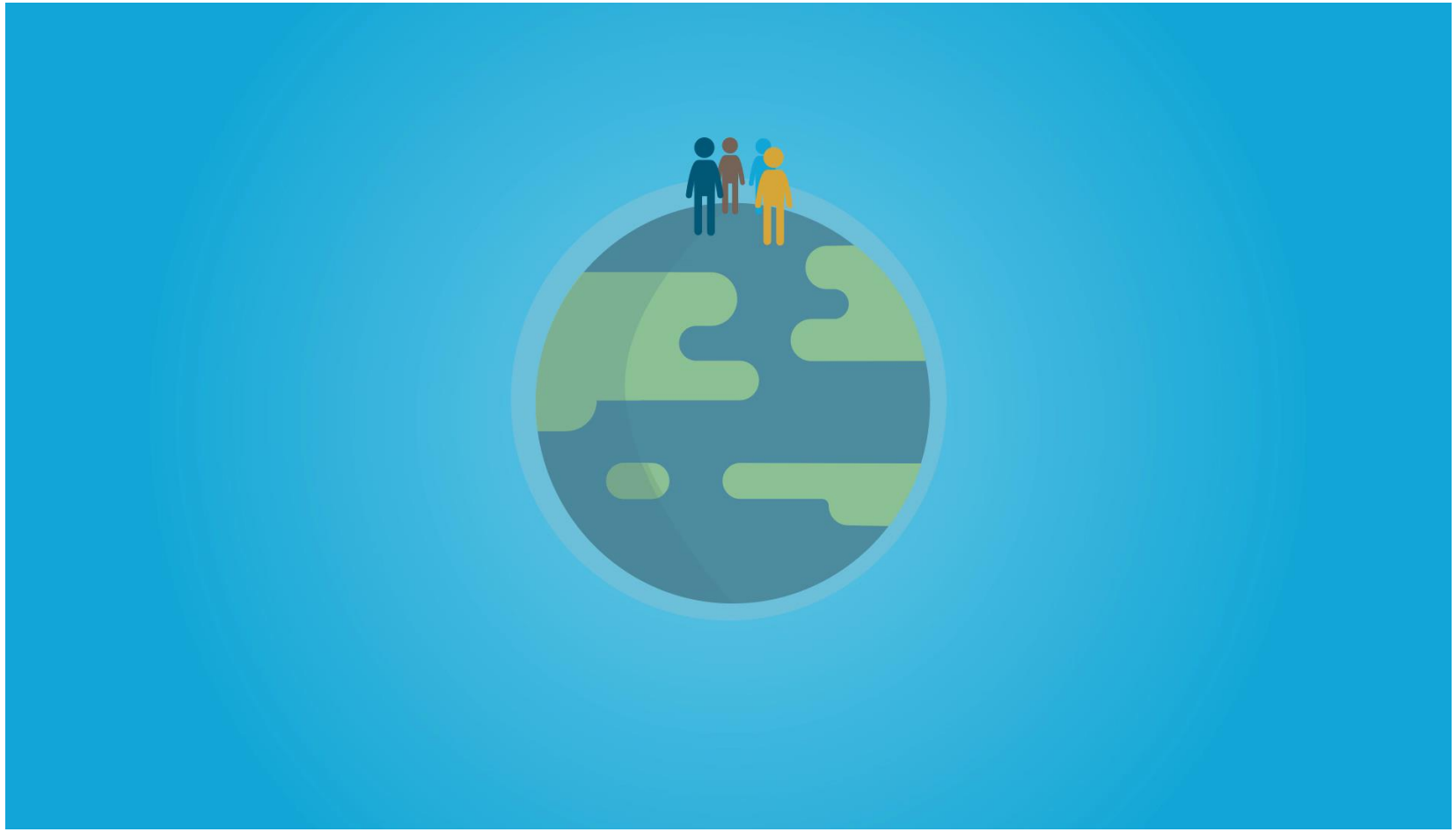

Urgentie van het probleem

Door het sterk toenemend aantal stoffen op de markt en in het milieu is het van belang om hier adequaat mee om te gaan in wet- en regelgeving

Explosieve groei aantal geregistreerde chemische stoffen

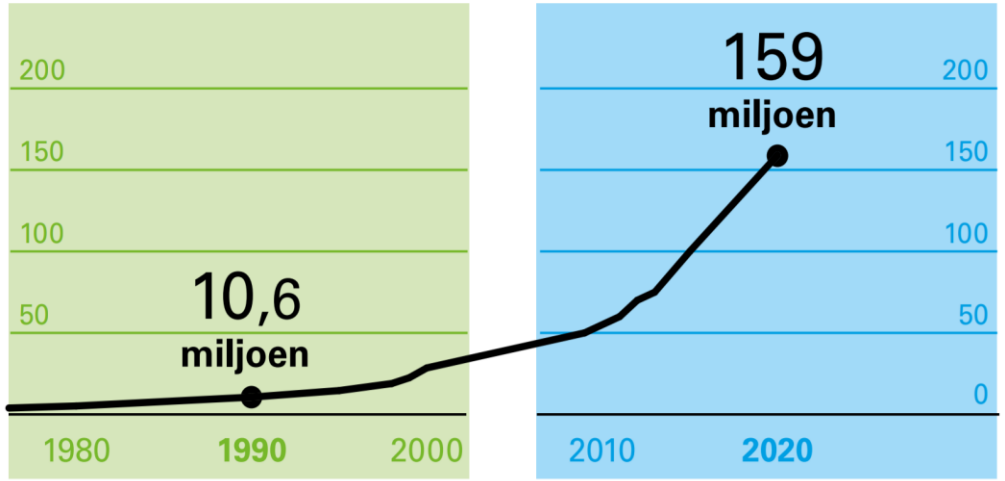

[*bron: Raad voor leefomgeving*]

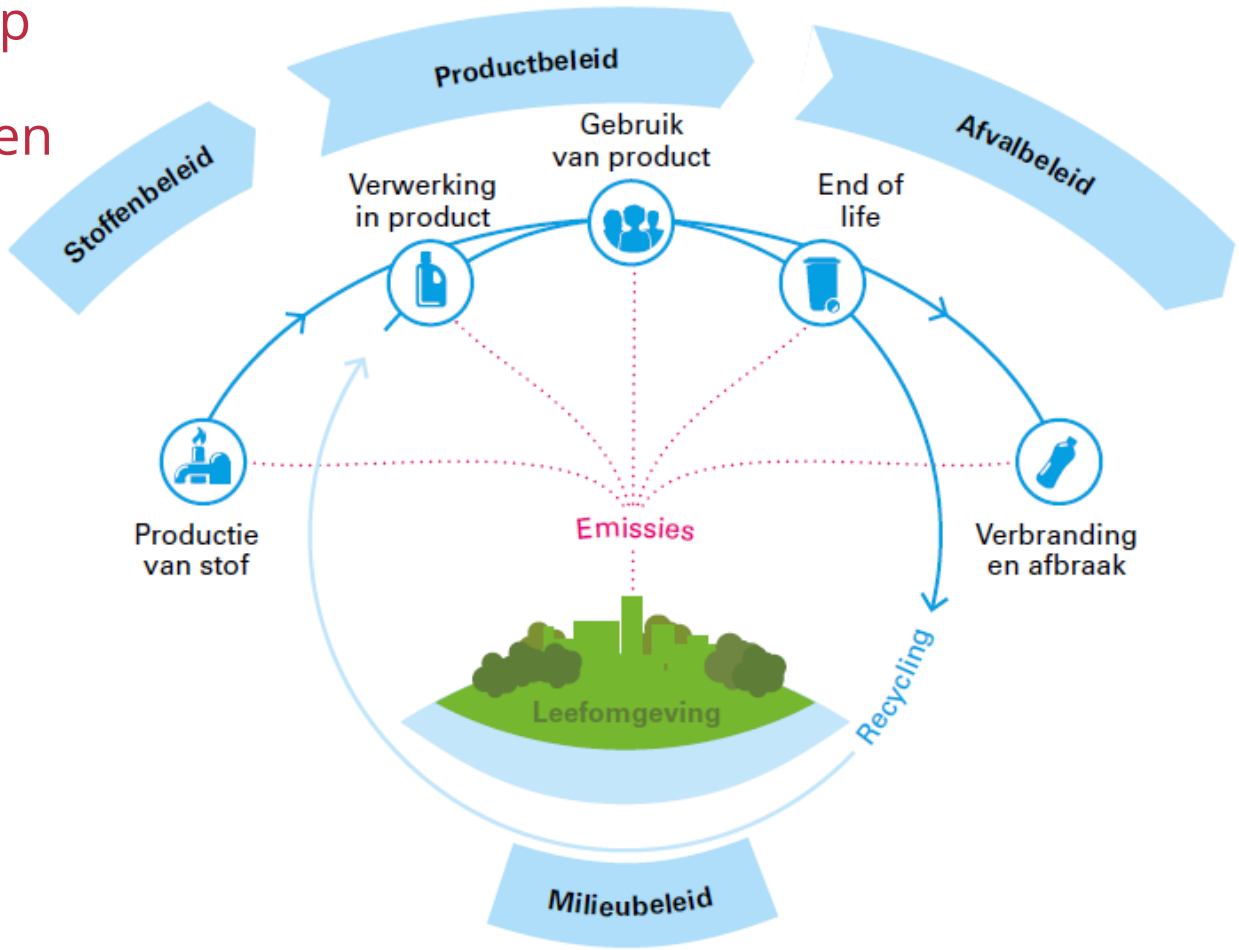

Urgentie van het probleem

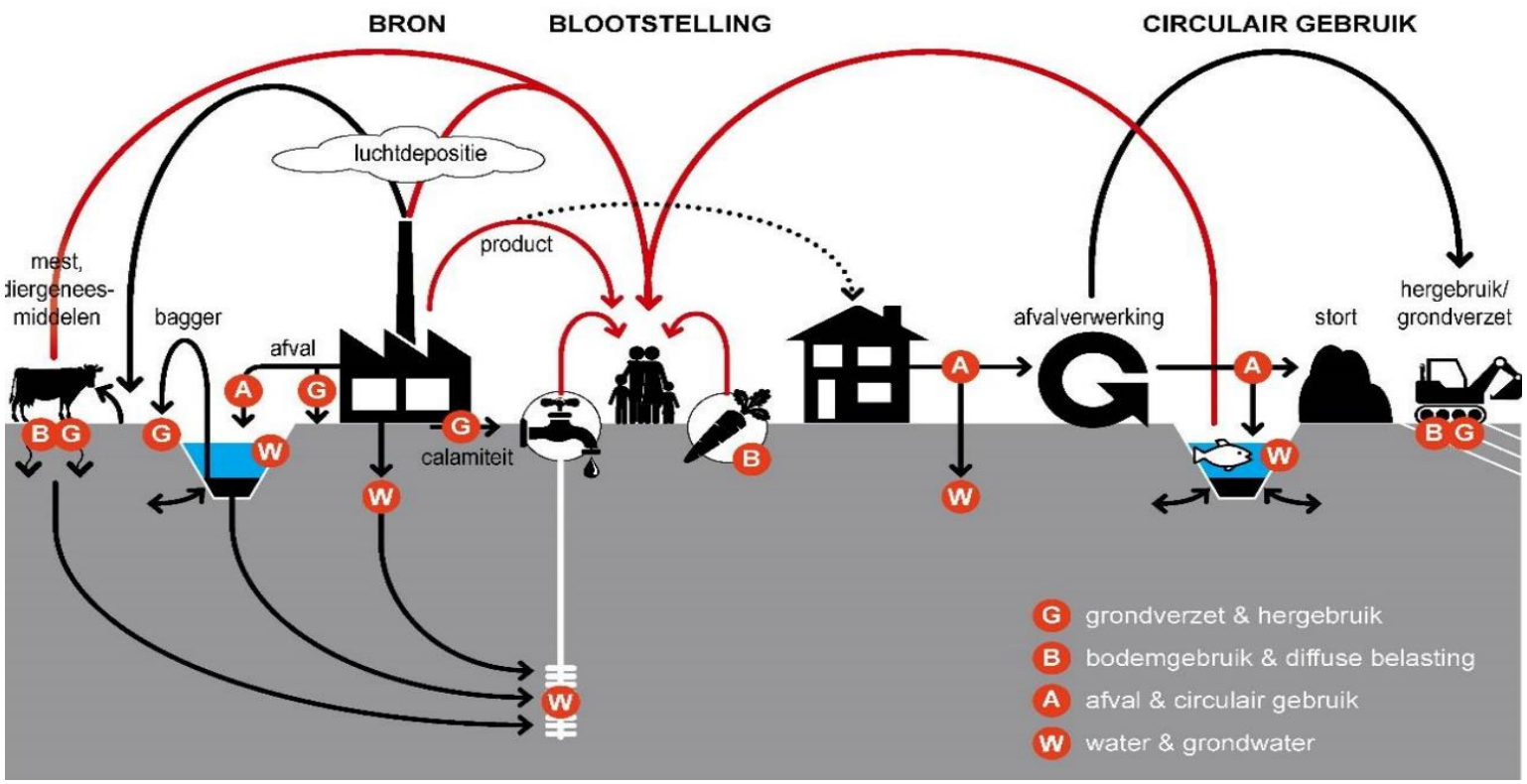

Bron: Opkomende stoffen in bodem en ondergrond, handreiking voor decentrale overheden

Opkomende verontreinigingen

Voor opkomende verontreinigingen ontbreekt vaak een wettelijke norm of nieuwe inzichten dwingen tot handelen.

Stoffen de leiden tot opkomende verontreinigingen zijn

1. nieuwe, nog onbekende stoffen met nog onbekende bedreigingen;
2. bekende stoffen met een nog niet eerder (h)erkende (nieuwe) bedreiging;
3. bekende stoffen met nieuwe inzichten of toepassingen.

https://demo.inbrain.nl/pop-up/

POPUP
opkomende stoffen

Vb 1. Alkylfosfaatesters

Nieuwe, nog onbekende stoffen met nog onbekende bedreigingen.

- Alkylfosfaatesters worden reeds langere tijd gebruikt als brandvertrager en weekmaker met brandvertragende eigenschappen.
- Er zijn binnen de alkylfosfaatesters grote verschillen in stofeigenschappen (o.a. vluchtigheid, afbreekbaarheid, carcinogeniteit, toxiciteit en mogelijk hormoonverstorende eigenschappen).

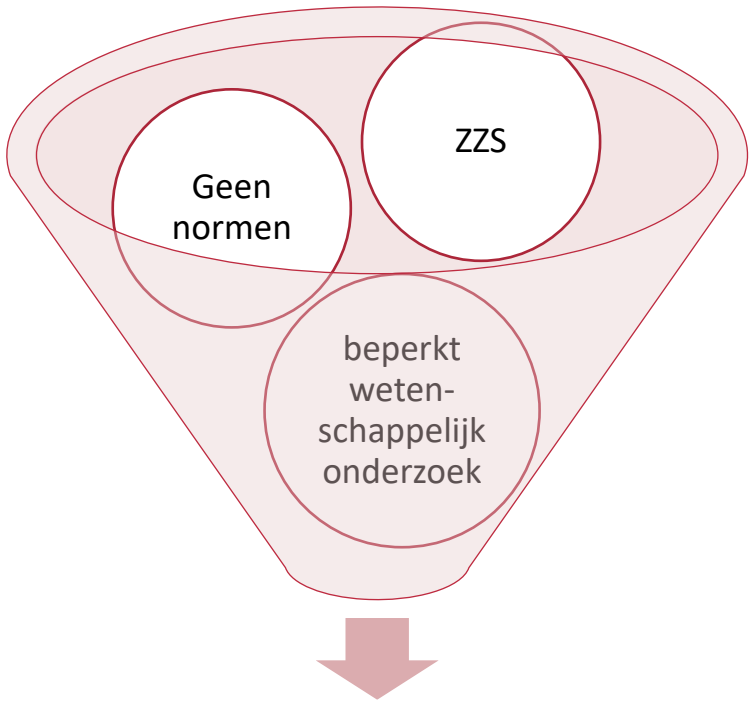

Geen kaders

Vb 2. PFAS

Bekende stoffen met een nog niet eerder (h)erkende (nieuwe) bedreiging.

- PFAS zijn toegepast in uiteenlopende producten vanwege de oppervlakte-actieve eigenschappen.
- Wetenschappelijk onderzoek toont in toenemende mate aan dat deze stoffen persistent, bioaccumulatief en toxisch zijn.
- Recentelijk heeft het Rijk hierop ingespeeld met het opstellen van een (tijdelijk) handelingskader voor grondverzet.

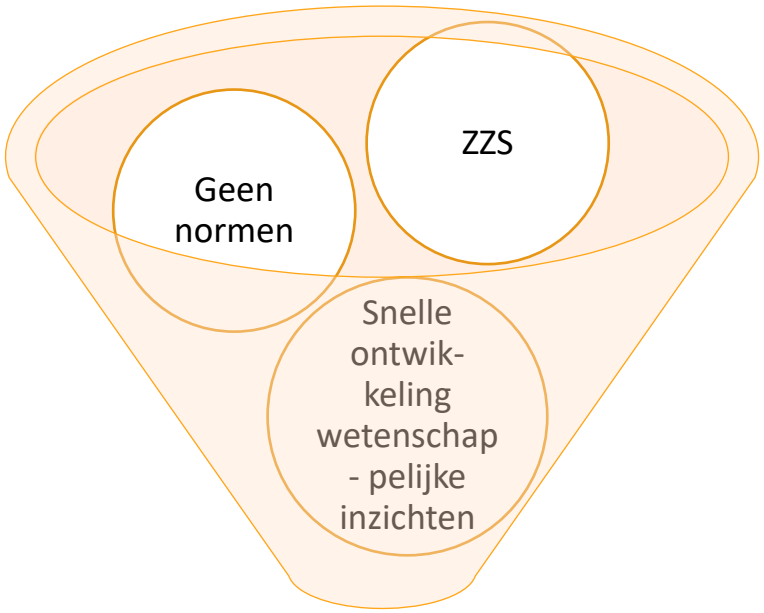

Tijdelijk handelingskader / INEV's

Vb 3. Lood

Bekende stoffen met nieuwe inzichten of toepassingen.

- Lood behoort tot een van de ‘bekende’ zware metalen die al decennia wordt onderzocht.
- Recentelijk is echter duidelijk geworden dat lood in de bodem een groter risico vormt voor de gezondheid, dan eerder veronderstelt (met name voor het leervermogen van jonge kinderen).

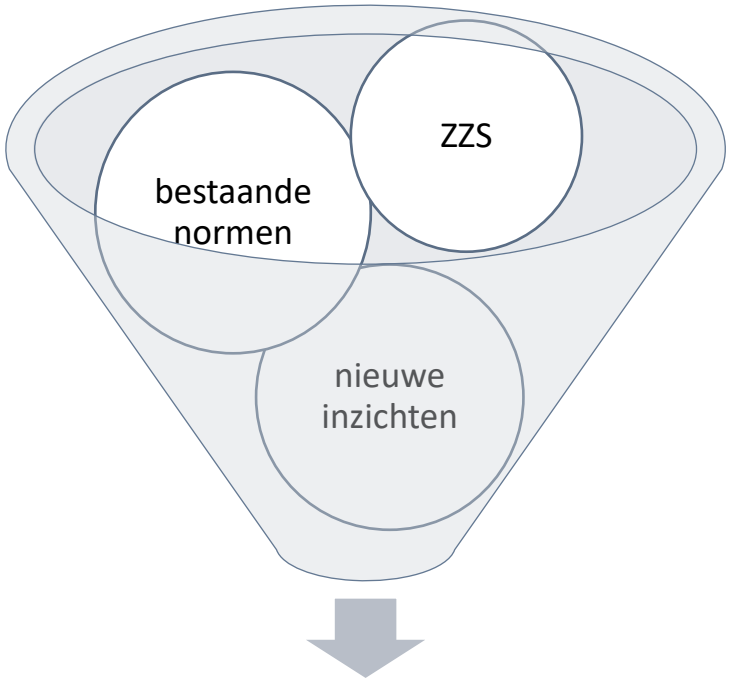

Huidige normen niet toereikend

Deel 1b: toelichting informatieblad

Handelingsperspectief

Waarom een Infoblad over opkomende verontreinigingen, waaronder ZZS?

- Enquête na fase 1 Bodembeheer van de Toekomst
- Reden?

Waarom een Infoblad over opkomende verontreinigingen, waaronder ZZS?

- Regelgeving en normen niet altijd hierop toegespitst
- Maatwerk en samenwerking tussen overheden
- Infoblad:
  - Omgevingswet: breed kader van strategische visie tot regels in omgevingsplan
  - Alle compartimenten spelen een rol
  - Lokaal versus landelijk
  - Verwijzingen naar achtergrondinformatie
  - Actieve afstemming

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

OMGEVINGSWET

De 6 instrumenten

1 Omgevingsvisie

Strategische en integrale langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving. Verplicht voor Rijk, provincie en gemeente.

2 Programma's

Programma's maken de doelen van de omgevingsvisie concreet. Indien nodig met een programmatische aanpak.

3 Decentrale regels

Elk bestuursorgaan heeft een gebiedsdekkende regeling met alle regels voor de fysieke leefomgeving.

4 Algemene rijksregels

Algemene rijksregels voor activiteiten beschermen de leefomgeving. Initiatiefnemers weten hierdoor vooraf wat de mogelijkheden zijn en hoeven geen vergunning aan te vragen.

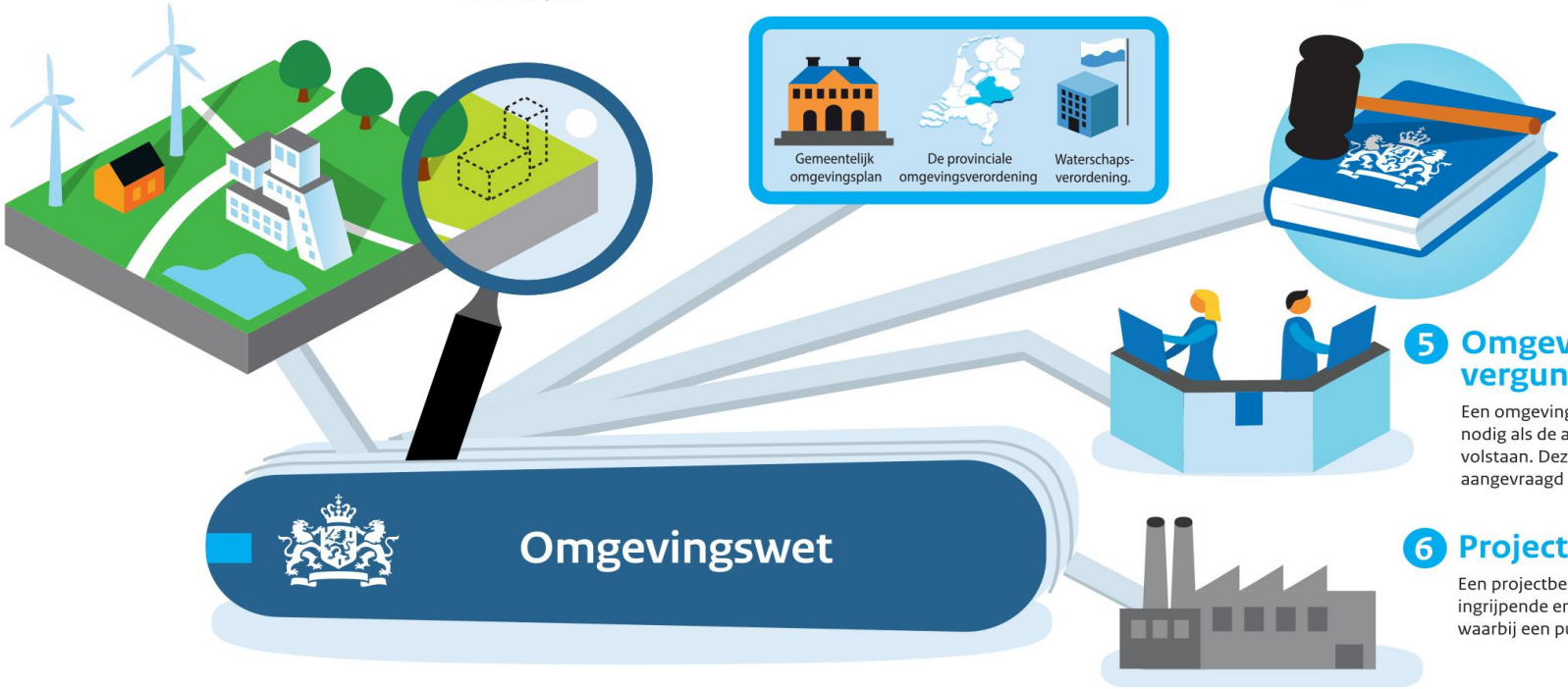

5 Omgevings-vergunning

Een omgevingsvergunning is alleen nodig als de algemene rijksregels niet volstaan. Deze kan worden aangevraagd bij één loket.

6 Projectbesluit

Een projectbesluit is nodig voor ingrijpende en ingewikkelde projecten waarbij een publiek belang speelt.

Twee sporen

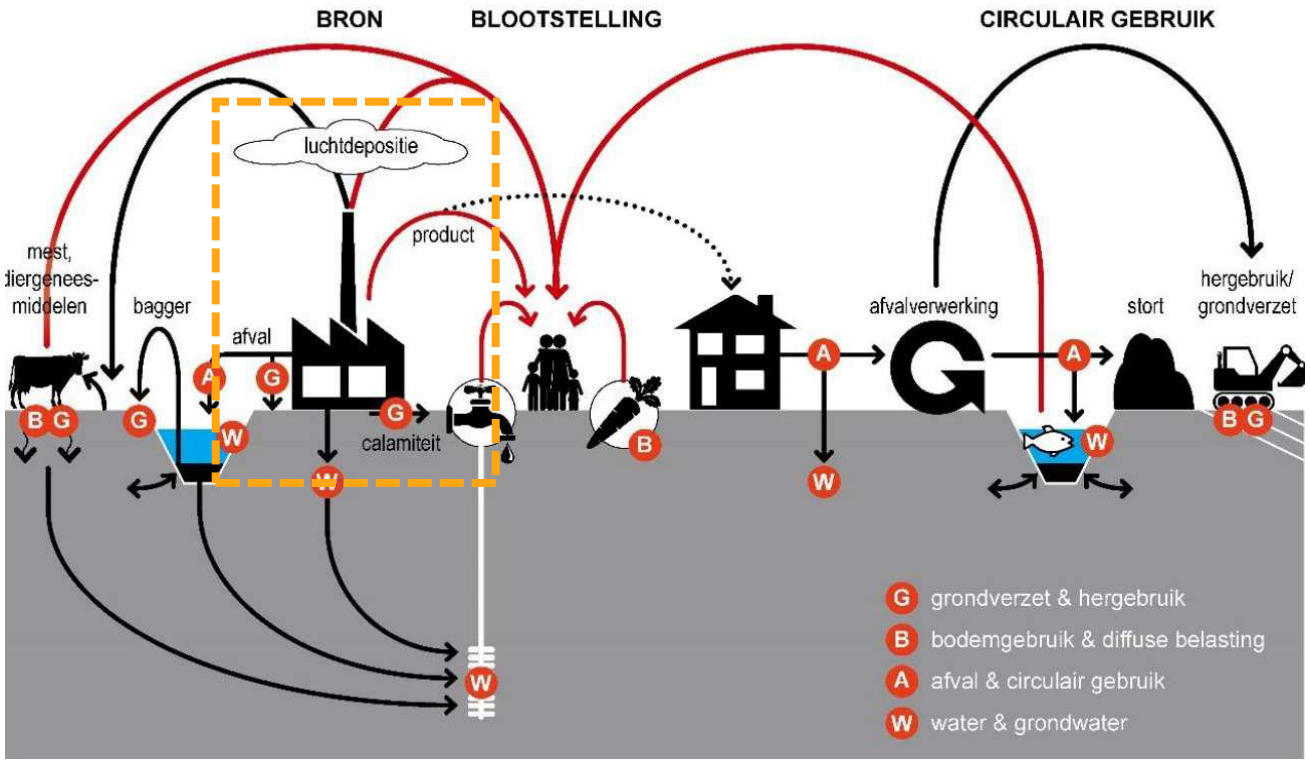

Spoor 1 - Preventie en Signalering
Spoor 2 - Omgaan met opkomende verontreinigingen in de bodem

Spoor 1 Preventie en Signalering

- **Preventie**
  - Beperken of verbieden gebruik van stoffen
  - Regels voor milieubelastende activiteiten
  - Toezicht en handhaving
  - Aanvullende eisen Omgevingsplan
  - Toedeling functies
- **Signalering**
  - Signaleringssysteem

Spoor 2
Omgaan met opkomende verontreinigingen in de bodem

Bodembeheer van de Toekomst
Bouwstenen voor het omgevingsplan

- Gezondheids- en milieurisico's
  - GGD / RIVM
- Specifieke zorgplicht
- Maatwerk
- Voorkomen van (verdere) verspreiding
- Bouwen op verontreinigde grond

Handelingsperspectief Milieubelastende activiteiten (MBA's)

Milieubelastende activiteit	Relevantie	Waar geregeld Omgevingswet	Handelingsperspectief
Op of in de bodem brengen van meststoffen	Verspreiden voorkomen	Bal: § 3.2.20	Conform art. 4.1198 is het de gemeente niet toegestaan om maatwerk toe te passen die gebruiksnormen versoepelen. Dit hangt direct samen met de nitraatrichtlijn. Een maatwerkregel die een gebruiksnorm voor een bepaald gebied zou versoepelen zou via de bodem een risico van overschrijding van de omgevingswaarden voor het grondwater en het oppervlaktewater kunnen betekenen.
Graven in de bodem met een kwaliteit beneden of gelijk aan de interventiewaarde bodemkwaliteit	Contactrisico's voorkomen, voorkomen vermenging en zorgvuldig omgaan met vrijkomende grond	Bal: § 3.2.21	Het Bal maakt onderscheid tussen graven in de bodem met een kwaliteit beneden of gelijk de interventiewaarden bodemkwaliteit en boven de interventiewaarde bodemkwaliteit. Voor opkomende stoffen is een interventiewaarde vaak nog niet bekend, maar in geval van bekende stoffen met nieuwe toepassingen / inzichten kan het zo zijn dat er een interventiewaarde weliswaar bekend is en is opgenomen in de regelgeving, maar dat deze door nieuwe inzichten niet (meer volledig) toereikend is op het gebied van bodembescherming. Een voorbeeld van een opkomende stof waarvan reeds een interventiewaarde bestaat is lood. Het bevoegd gezag kan door nieuwe inzichten (bijvoorbeeld het onderzoek van de GGD) strengere eisen stellen aan graven in grond met verhoogde gehalten aan lood. *Nb: De interventiewaarden bodemkwaliteit maken onderdeel uit van het toepassingsbereik van de activiteit in hoofdstuk 3 van het Bal. Dat betekent dat op de hoogte van de interventiewaarde onder de activiteiten graven in de bodem geen maatwerk mogelijk is. Ook kun je geen interventiewaarden toevoegen voor stoffen die geen interventiewaarden hebben. Wel kun je extra regels stellen aan de activiteit zelf als bepaalde stoffen in de bodem voorkomen.* Voorafgaand aan graafwerkzaamheden dient een vooronderzoek conform de NEN 5725 te worden uitgevoerd. Indien de gemeente vermoed dat er opkomende stoffen in het spel zijn, dan heeft zij op grond van art. 4.1226, art. 4.1227 en art. 4.1228 de mogelijkheid om de initiatiefnemer bij het vooronderzoek expliciet onderzoek te laten doen naar mogelijke aanwezigheid van deze opkomende stof en/of het uitvoeren van een bodemonderzoek altijd verplicht te stellen. Bij verdenkingen of gebrek aan informatie moet worden overgegaan op een verkennend bodemonderzoek (NEN 5740 en/of NEN 5707) en indien nodig ook nader onderzoek (NTA 5755). In aanvulling op art. 4.1222 en 4.1230 kan de gemeente aanvullende eisen (maatwerkregels) stellen aan de partij-indeling indien locatie- en gebiedspecifieke omstandigheden daarom vragen, bijvoorbeeld onderscheid maken tussen lagen met meer of minder bodemvreemde materialen zoals voormalige stortplaatsen. Een gemeente kan er ook voor kiezen om beleidsregels op te stellen waaruit blijkt op welke wijze de gemeente de regel interpreteert bij toezicht en handhaving en/of de invulling van de zorgplicht hanteert. In aanvulling op art. 4.1223 en 4.1231 kan de gemeente een nadere invulling van de voorwaarden opstellen waaronder de grond (tijdelijk) mag worden uitgenomen. Ook dit kunnen maatwerkregels in het omgevingsplan zijn.

Handelingsperspectief Milieubelastende activiteiten (MBA's)

Saneren van de bodem	Wegnemen risico's, geschikt maken voor toekomstig gebruik	Bal: § 3.2.23	Bij het omgaan met reeds aanwezige bodemverontreiniging met opkomende verontreinigingen kan de gemeente sturen op het omgaan met risico's en het voorkomen van verdere verspreiding. In aanvulling op art. 4.1241 kan de gemeente een afwijkende dikte voorschrijven als afdeklaag bij saneringen en een nadere invulling geven van wat onder de duurzaam aaneengesloten verhardingslaag wordt verstaan. In aanvulling op art. 4.1242 kan de gemeente eisen stellen aan de terugsaneerwaarde. Zo dient te worden afgegraven totdat de opkomende stof een concentratie bevat op een bepaalde locatie die als acceptabel wordt beschouwd door de gemeenten. In geval van opkomende stoffen kan in het omgevingsplan specifieke concentratieniveaus worden opgesteld. Indien er sprake is van vluchtige verbindingen die gesaneerd moeten worden dan stelt art. 4.1245 dat maatregelen moeten worden genomen om te voorkomen dat er blootstelling kan plaatsvinden aan uitdamping vanuit die verontreiniging naar een gebouw op een bodemgevoelige locatie.
Opslaan van grond of baggerspecie	voorkomen verontreiniging onderliggende bodem, voorkomen vermenging en zorgvuldig omgaan met vrijkomende grond	Bal: § 3.2.24	Er dient zorgvuldig te worden gekeken naar adequate bodembeschermende voorzieningen indien er sprake is van opslag van een opkomende stof. Gezien de grote mate van onzekerheid bij opkomende stoffen met betrekking tot de schadelijkheid voor mens en milieu is het raadzaam om te monitoren of de stof niet in het nabijgelegen milieu lekt. In aanvulling op art. 3.48 kan de gemeente op de aanwijzing van vergunningplichtige gevallen een verbod opleggen om de activiteit uit te voeren zonder omgevingsvergunning, bijvoorbeeld als de gemeente vermoed dat er opkomende verontreinigingen in een gebied aanwezig zijn of hier graag onderzoek naar wilt laten uitvoeren. In aanvulling op art 4.1250 kan de gemeente extra uitzonderingen opnemen voor het niet uitvoeren van een eindsituatieonderzoek. Deze aangescherpte eisen kan bijvoorbeeld worden ingesteld als sprake is van opslag van grond waarbij (mogelijk) sprake is van een opkomende stof. In aanvulling op art. 4.1254 kan de gemeente aanvullende eisen stellen aan bodembeschermende voorzieningen, bijvoorbeeld het gebruik van (het soort) folie.
Toepassen van bouwstoffen	bescherming van de bodem en oppervlaktewater op de locatie van toepassing; voorkomen stagnatie grondverzet	Bal: § 3.2.25	In relatie tot recycling heeft het bevoegd gezag een mogelijkheid het hergebruik bouwstoffen die opkomende stoffen bevatten, nader te regelen. In aanvulling op art. 4.1262 kan de gemeente aanvullende bodembeschermende maatregelen om zodoende te voorkomen dat bouwstoffen vermengen met de onderliggende bodem. Zo kan worden geëist om folie toe te passen, zodat in een later stadium de bouwstoffen gescheiden kunnen worden ontgraven. Deze maatregel kan een optie zijn indien het bevoegd gezag vermoedens

Voorbeelden

- **Alkylfosfaatesters**

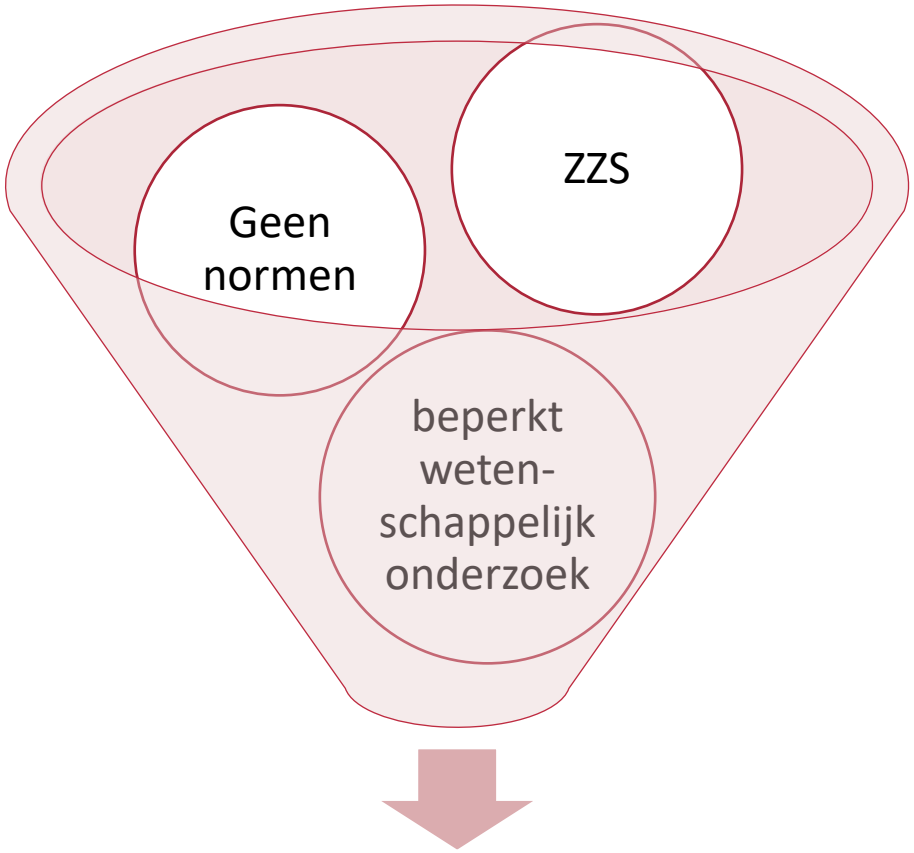

Monitoringsprogramma

Voorbeelden

- **PFAS**

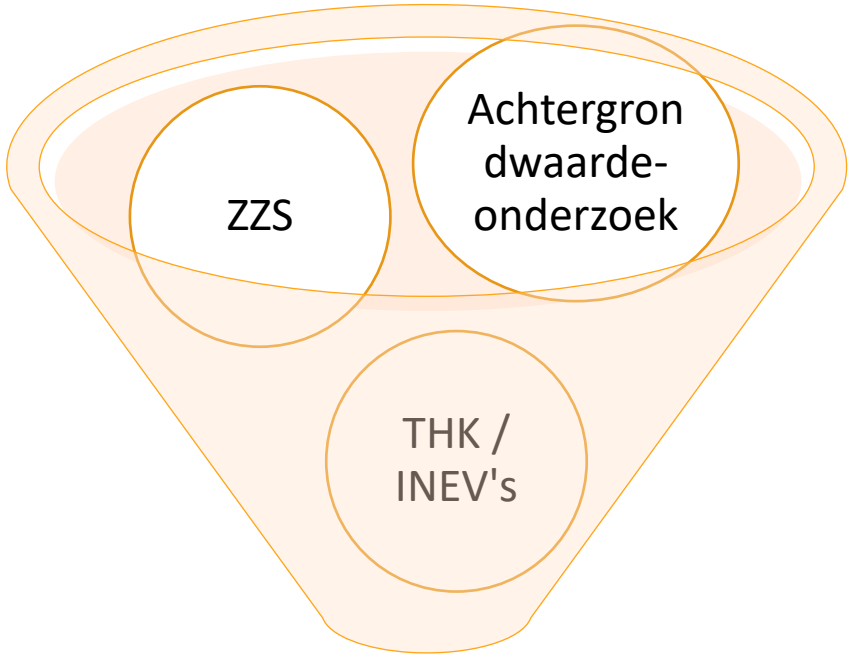

Aanscherping bodemkwaliteitskaart

Voorbeelden

- Lood

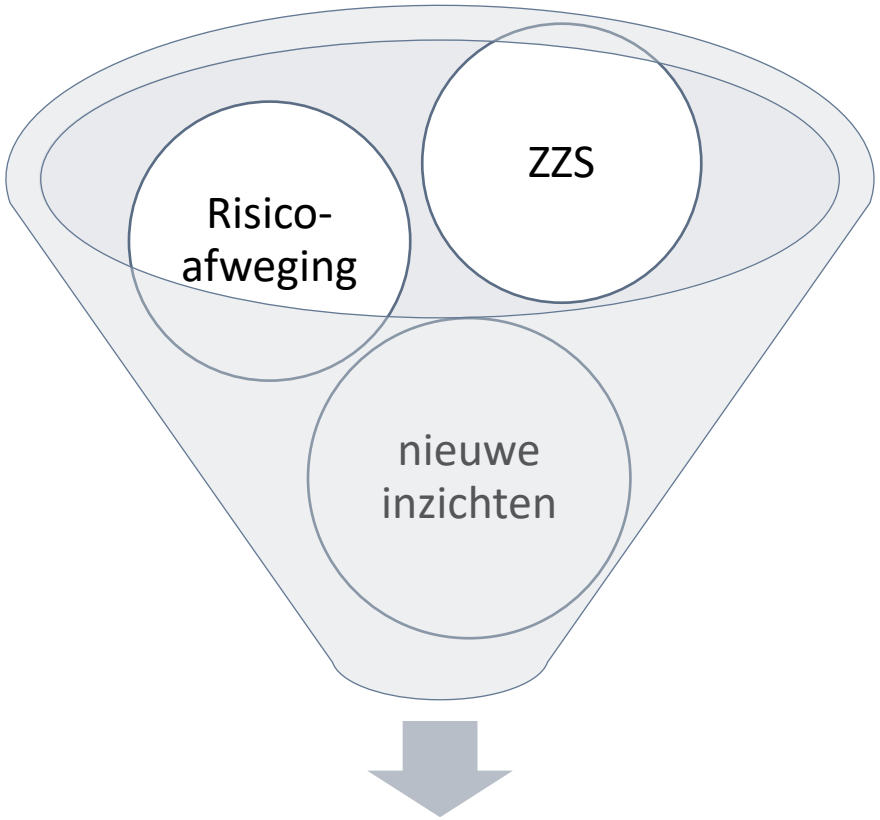

Lokale maximale waarden

Achtergrondinformatie en actieve afstemming

- Achtergrondinformatie
- Actieve afstemming

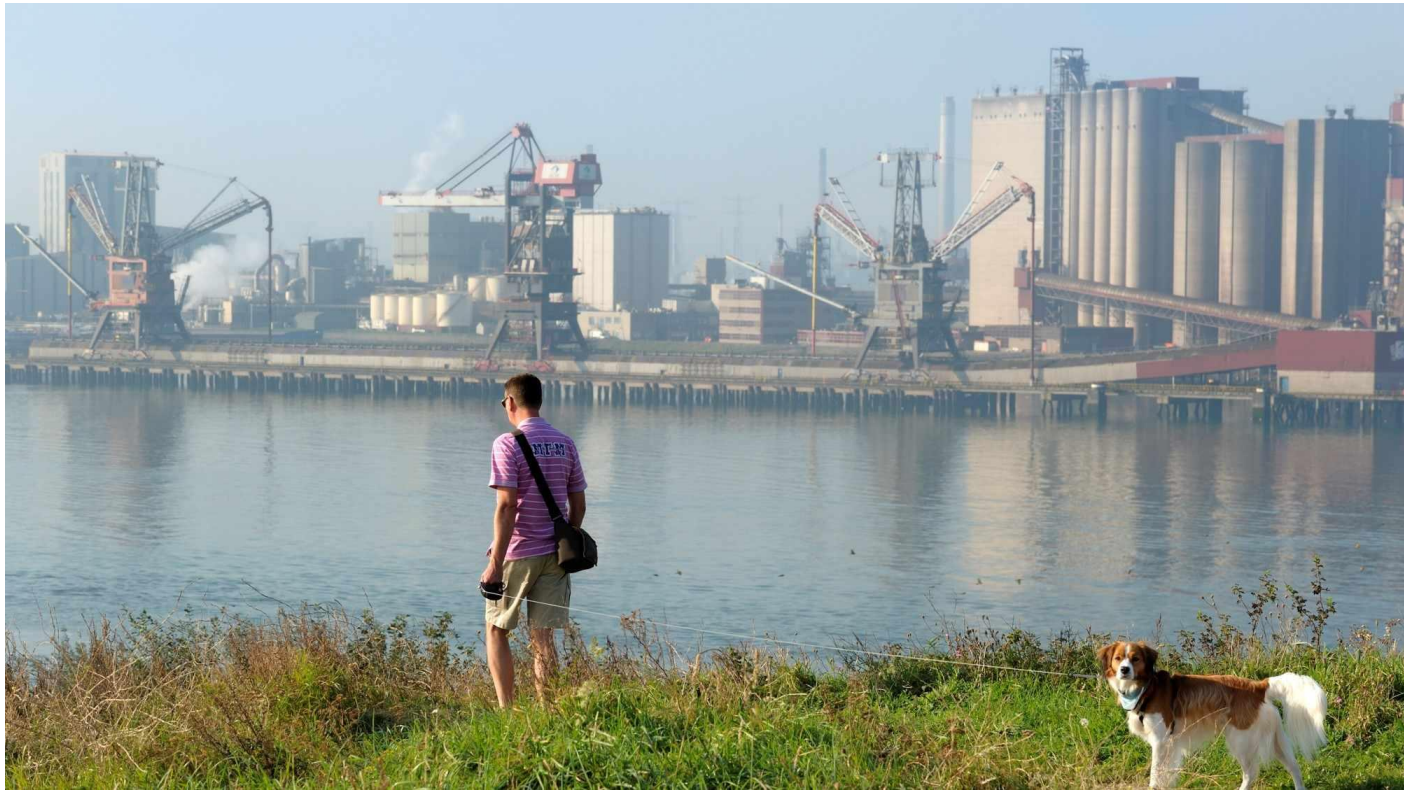

Deel 2:
Mentimeter & discussie

Wrap up

Resume van de sessie

- Door het **groeiend aantal chemische stoffen** die worden geproduceerd neemt de noodzaak toe om adequaat milieubeleid te voeren of te behouden;
- **Opkomende verontreinigingen** zijn met name **complex** vanwege het gebrek aan milieunormen of inzicht in stofgedrag / en of schadelijke effecten;
- De **Omgevingswet** biedt mogelijkheden om op decentraal niveau invulling te geven aan beleid met betrekking tot opkomende verontreinigingen;
  - Omgevingsvisie / programma's → beleid
  - Omgevingsplan → regelgeving
- Aanpak aan de hand van **twee sporen**
  - Preventie en signalering
  - Omgaan met nieuwe stoffen in het milieu

Opkomende verontreinigingen vragen om continue alertheid en investeringen op kennisniveau. Dit is een taak in samenwerking met het Rijk en kennisinstellingen moet worden uitgevoerd.

Doorkijk – vervolg 2022

- Producten: evaluatie en afronding
- Vervolg fase 3 - Regionale verdieping
  - Aan de slag met regio's die al begonnen zijn
  - Ondersteuning en verdieping bij concrete vraagstukken
- Meer info en een enquête volgen via website en nieuwsbrief

- Heeft u al concrete stappen gezet om dit onderwerp in het omgevingsplan te regelen? En heeft u verdiepende vragen en/of wilt u ervaringen delen? Meld u dan!

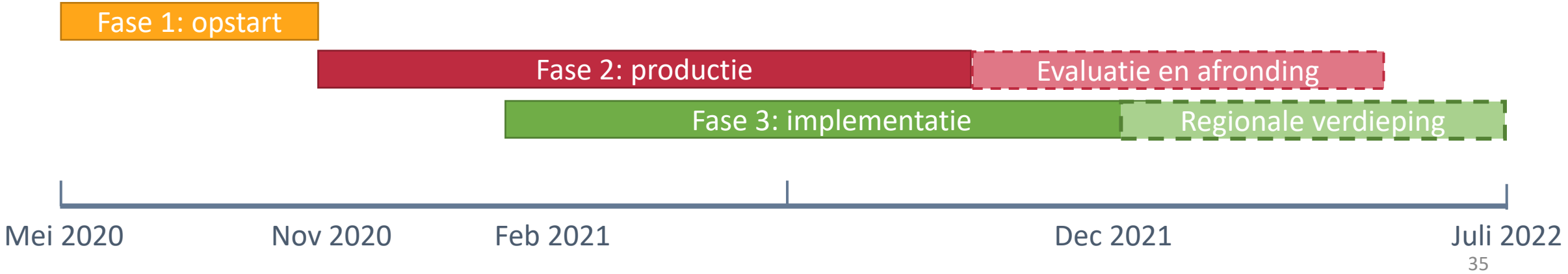

Meer info?

www.samendedieptein.nl/bodembeheer-van-de-toekomst

→Schrijf je in voor onze nieuwsbrief!

Andere webinars:

- Vitale bodem: 30 November, 10.30 – 12.00
- Voormalige stortplaatsen: 30 November, 13.00 – 14.30
- Klimaatadaptatie: 30 November, 15.00 – 16.30
- Ondergrondse functies: 7 December, 10.30 – 12.00
- Aanvullingsbesluit: 7 December, 13.00 – 16.00

→ Meld je aan via bodembeheervdtoekomst@samendedieptein.nl